

การจ้างงานแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่อง ในพื้นที่ท่าเทียบเรือแห่งหนึ่งในจังหวัดตราด

ปฐมพร เคนมาตร¹, วชิราภรณ์ วรรณโชติ¹

¹ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Email: chamilk.pathompron123@gmail.com, washira.w@gmail.com

Received: September 12, 2019

Revised: October 21, 2019

Accepted: October 22, 2019

บทคัดย่อ

การจ้างงานแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่องในพื้นที่ท่าเทียบเรือแห่งหนึ่งในจังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิต ปัญหาและความต้องการในการจ้างงานของแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่อง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์นายจ้างเจ้าของแพปลา 2 คน และแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา ซึ่งเป็นผู้ปกครองเด็กที่ศูนย์เตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียนของรัฐ ที่ทำงานประมงต่อเนื่องในพื้นที่ท่าเทียบเรือ จำนวน 23 คน การใช้วิธีการการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของแรงงาน ส่วนใหญ่แรงงานอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนทั้งคนไทยและกัมพูชา มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่เสมอ แรงงานสตรีทำหน้าที่ทำงานบ้านในครัวเรือน การส่งบุตรและหลานไปโรงเรียน และเมื่อเสร็จภารกิจในครอบครัวจะไปทำงานที่แพปลา แรงงานสตรีทำงานใน 2 ประเภท ได้แก่ การคัดไซซ์ปลาและการแยกประเภทปลา ซึ่งแรงงานชายส่วนใหญ่จะใช้แรงมากกว่า เช่น ออกเรือแบกขน ลากปลา เป็นต้น การทำงานไม่มีเวลาพักที่แน่นอน มีเวลาเลิกงานที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับเรือที่เข้าฝั่ง มีวันหยุดช่วงเดือนหงาย ค่าจ้างและการจ่ายค่าจ้างในการทำงาน ขึ้นอยู่กับลักษณะการทำงาน ซึ่งทั้ง 2 แพปลามีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ปัญหาของแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชามักมีปัญหาด้านสุขภาพ และด้านรายได้ ดังนั้น แรงงานจึงมีความต้องการเรื่องการเพิ่มค่าจ้างและสวัสดิการช่วยเหลือในการทำงาน ข้อเสนอแนะควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ เช่น การทำบัตรประกันสุขภาพ การเข้าถึง สิทธิขั้นพื้นฐาน นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาลควรมีการสร้างกลุ่ม หรือเครือข่ายเพื่อเป็นช่องทางในการดูแลหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และให้ความคุ้มครองแก่แรงงานข้ามชาติ รวมทั้งการทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์การให้ความช่วยเหลือแรงงาน

คำสำคัญ: แรงงานสตรีข้ามชาติ ประมงต่อเนื่อง แรงงานข้ามชาติกัมพูชา

Employment of Cambodian Female Migrant Workers in Fishery-related Works in the Area of a Fishing Pier in Trat Province.

Pathompron Kenmat¹, Washiraporn Wannachot¹

¹Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Maharakham University

Email: chamilk.pathompron123@gmail.com, washira.w@gmail.com

Received: September 12, 2019

Revised: October 21, 2019

Accepted: October 22, 2019

Abstract

This research on employment of Cambodian female migrant workers in fishery-related works in the area of a fishing pier in Trat province is aimed at studying way of life, problems and demand for employment of female labors working in fishery related enterprises by certain research methods of interviewing employers/owners of two fish agent establishments and 23 Cambodian female migrant workers who are parents of children under care of the pre-school center in preparation for enrolment into government schools and work in fishery-related occupations in the area of a fishing pier with both participation and non-participation observation. The research results that way of most workers' life are the stay in communities of both Thai and Cambodian, help and support one another. Female workers usually carry out domestic works, send off their children and grandchildren to schools and after finishing family affairs, work at fish agent establishments. Female workers work in 2 categories i.e. sorting fish by size and by type. Most male workers use more force than in various works e.g. setting sail, carrying and conveying, fish dragging. Their nature of works is uncertain in rest period and time of clocking out, depending on docking boats. They have day-off during waxing moon. Wage and payment of wage for these works comply with nature of works. The first fish agent establishment is different from the other. Female workers usually face problems of health and earnings. As a result, these migrant workers need additional wage and

welfare in their works. This research suggests providing dissemination of useful information in relation to assistance of migrant workers i.e. provision of migrant health insurance card, access into fundamental rights. Tripartite arrangement comprising with employers, workers and government should set up a network to mutually conduct care and various activities for good relationship and protection of migrant workers as well as joint coordination with non-governmental organization in the local area as mechanism of providing assistance to both employers and workers.

Keywords: Employment of migrant workers, female migrant workers, fishery-related works, Cambodian migrant workers

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกัน ทำให้ประชากรไทยมีโอกาสในการทำงานประเภทต่างๆ ได้หลากหลาย ในขณะที่จำนวนประชากรในวัยทำงานมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในงานที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา ได้แก่ งานประเภท 3D คือ งานที่ยากลำบาก (Difficult) งานที่สกปรก (Dirty) และงานที่อาจเกิดอันตรายได้ง่าย (Dangerous) ดังนั้นผู้ประกอบการจึงได้มีการนำเข้าแรงงานข้ามชาติเป็นจำนวนมากจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อชดเชยการขาดแคลนแรงงาน จากสถิติ ณ เดือน มีนาคม 2562 แรงงานต่างด้าว 4 สัญชาติ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ได้รับอนุญาตทำงาน ตาม มาตรา 59 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,777,455 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562)

แรงงานข้ามชาติ ที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยทั่วไปแล้วจะทำงานประเภทงานประมง ประมงต่อเนื่อง ภาคบริการ การผลิต กรรมกร หรือกิจการที่มีการใช้แรงงานอย่างเข้มข้น เป็นแรงงานกลุ่มหนึ่งที่มีถูกกลั่นแกล้งและไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการด้านต่างๆ ในสังคมไทย นอกจากนี้ บางส่วนยังประสบปัญหาเรื่องสภาพทางกฎหมาย ความไม่เข้าใจกฎหมาย ค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม ระยะเวลาการทำงานมากกว่าที่กฎหมายแรงงานกำหนด และการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อแรงงานข้ามชาติ ขณะเดียวกันกลไกการคุ้มครองสิทธิแรงงาน ยังไม่เอื้อต่อการเข้าถึงแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากยังมีปัญหาการสื่อสาร การทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ปัญหาแนวปฏิบัติ การไม่สามารถรวมกลุ่มเพื่อสร้างกลไก

การเจรจาต่อรองแรงงานสัมพันธ์ รวมทั้งทัศนคติของสังคมไทยต่อแรงงานข้ามชาติ ด้วยปัจจัยปัญหาดังกล่าวทำให้แรงงานมีความต้องการเกี่ยวกับการจ้างงานและการเข้าถึงสิทธิพื้นฐานอย่างเป็นธรรม

จังหวัดตราด เป็นพื้นที่เชื่อมต่อไปยังเขตชายแดนอำเภอเกาะกง ประเทศกัมพูชา มีด่านตรวจการข้ามเขตแดนไม่ว่าจะเป็นการขนย้ายสินค้าทางบก การเดินทางเข้าออกของ คนไทย คนกัมพูชา และนักท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ การคมนาคมขนส่งสินค้าข้ามแดนไปยังฝั่งประเทศกัมพูชาและประเทศเพื่อนบ้าน การขนส่งสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ มีกิจการท่าเรือที่สำคัญในการขนส่งสินค้าและอาหารทะเลแช่แข็งไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานในการทำงานกิจการขนส่งแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในอำเภอเกาะกงและอำเภอใกล้เคียงในประเทศกัมพูชา ได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาเป็นแรงงานให้กับท่าเทียบเรือเหล่านี้จำนวนมาก

แรงงานเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสถานประกอบการแปปลาและประมงต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นผู้ปกครองของเด็กในศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนเข้าระบบโรงเรียนของรัฐ แรงงานสตรีข้ามชาติทำหน้าที่สำคัญในฐานะผู้ดูแลผู้ติดตาม คือ บุตร หลาน เนื่องจากแรงงานชายหลายคนต้องออกเรือในกิจการประมง แรงงานสตรีจึงมีบทบาทในการทำงานในงานประมงต่อเนื่องจำนวนมาก เมื่อแรงงานสตรีเป็นผู้มีบทบาทหลักในครัวเรือน จึงมีความสำคัญในการศึกษาทั้งเรื่องวิถีชีวิตและสภาพการจ้างงานของแรงงานสตรีข้ามชาติ กัมพูชา ความเป็นอยู่จากการย้ายถิ่นในสังคมวัฒนธรรมใหม่ สภาพการจ้างงาน ปัญหาและความต้องการของแรงงานสตรีกัมพูชาซึ่งเป็นแรงงานสำคัญที่มีส่วนสำคัญในการดูแลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในมิติภาพรวมของแรงงานข้ามชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในพื้นที่ท่าเทียบเรือแห่งหนึ่งในจังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการจ้างงานของแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการย้ายถิ่น เพื่ออธิบายวิถีชีวิตการตัดสินใจย้ายถิ่น สาเหตุของการย้ายถิ่น โดยมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ระหว่างการย้ายถิ่น ในแง่มุมของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration) หมายถึง การเคลื่อน

ย้ายของประชากรข้ามพรมแดนจากประเทศที่ตนพำนักไปยังประเทศอื่นเพื่อดำรงชีวิตเป็นเวลายาวนานเพื่อกระทำการกิจกรรมที่ได้รับค่าตอบแทน (สุภางค์ จันทวานิช และคณะ, 2541) การย้ายถิ่นอาจจำแนกออกได้ตามสาเหตุเป็น 2 ชนิด ได้แก่ การย้ายถิ่นที่มีสาเหตุจากภัยธรรมชาติ และการย้ายถิ่นที่มีสาเหตุจากภัยที่เกิดจากการกระทำหรือจากน้ำมือของมนุษย์ และการย้ายถิ่นอีกแบบหนึ่ง คือ การย้ายถิ่นแบบผู้ที่ย้ายถิ่นสมัครใจ กับการย้ายถิ่นแบบที่ถูกบังคับให้ย้ายถิ่น การตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ทางเศรษฐกิจ ปัจจัยดึงดูดที่สำคัญทำให้มนุษย์ย้ายถิ่น ได้แก่ ค่าจ้างที่สูงขึ้นและโอกาสการได้งานทำ การย้ายถิ่นจากปัจจัยทางด้านสังคมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน วัฒนธรรม กฎหมาย และการเมืองระหว่างประเทศ ที่มีผลกระทบต่อการย้ายถิ่น

ด้านปัญหาและความต้องการการจ้างงานแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่อง มีการใช้กรอบแนวคิดสิทธิแรงงาน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานจะต้องได้รับเมื่อทำงาน มีการทำงานที่ปลอดภัย มีชีวิตอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัย สะอาด ไม่แออัด มีอาหารและน้ำดื่มสะอาดมีคุณภาพ ได้รับค่าตอบแทนและสภาพการจ้างงานที่เป็นธรรม การปฏิบัติที่เท่าเทียมกันทั้งหญิงชาย ไม่ถูกบังคับใช้แรงงาน ได้รับข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและได้รับการคุ้มครองทางสังคมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย, 2551) ทั้งนี้ในมิติของแรงงานสตรีในผู้หญิงมักได้ทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำเมื่อเทียบกับงานที่ผู้ชายส่วนใหญ่ทำ ในขณะเดียวกันผู้หญิงยังมีความสำคัญในระบบงานของครัวเรือนอยู่เช่นเดิมที่ต้องมีความรับผิดชอบดูแลสมาชิกและงานในครัวเรือน

วิธีการดำเนินวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ การสัมภาษณ์นายจ้างแพปลา จำนวน 2 แห่ง ที่จ้างแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาเข้าทำงาน และสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่เป็นผู้ปกครองเด็กที่ศูนย์เตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียนของรัฐ ที่ทำงานประมงต่อเนื่องในพื้นที่ท่าเทียบเรือ จำนวน 23 คน

2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนร่วมกับแรงงานข้ามชาติพร้อมทั้งสังเกต ซักถามข้อมูล จดบันทึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในช่วงเวลาการทำงานของแรงงานข้ามชาติ โดยสังเกตวิถีชีวิต สภาพบรรยากาศการทำงานของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่อง

ผลการศึกษา

วิถีชีวิตและสภาพการจ้างงานของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา

ผู้วิจัยสัมภาษณ์แรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่องในพื้นที่ท่าเทียบเรือ จำนวน 23 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองเด็กที่เรียนศูนย์เตรียมก่อนเข้าระบบโรงเรียนของรัฐ และทำงานสถานประกอบการแพปลา จำนวน 2 แห่ง พบว่า แรงงานอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 18-60 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส แรงงานมีวุฒิการศึกษาจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาจบระดับชั้นอนุบาล จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของแรงงาน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-11 คน แรงงานส่วนใหญ่มีบุตรแล้วจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 65 และแรงงานยังไม่มีบุตรจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 35 แรงงานส่วนใหญ่อาศัยอยู่เป็นครอบครัวขยาย เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจทำให้แรงงานย้ายเข้ามาทำงานที่ประเทศส่วนใหญ่มาเป็นครอบครัว แรงงานที่ไม่มีบุตรจะเป็นผู้ปกครองของเด็กๆ แทนพ่อและแม่ที่เดินทางไปทำงานที่พื้นที่อื่น

การเดินทางเข้ามาทำงานที่ประเทศไทย แรงงานข้ามชาติ 14 คน เดินทางเข้ามาทางเรือ 10-20 ปีที่แล้ว การเดินทางเข้ามาไม่สะดวก ต้องเข้ามาผ่านช่องทางธรรมชาติ และในขณะที่แรงงานจำนวน 9 คน เดินทางเข้ามาอยู่ที่ประเทศไทย 3-6 ปี เดินทางโดยรถโดยสารเข้ามาทางจุดผ่านแดนขนาดเล็ก โดยเข้ามาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลกัมพูชาเป็นผู้ออกหนังสือผ่านแดนให้ เรียกว่า บอเดอร์พาส เพื่อเข้ามาทำงานในประเทศไทย ในลักษณะไป-กลับ ตามฤดูกาล แรงงานกล่าวว่าในอดีตที่ประเทศกัมพูชามีความลำบาก ไม่มีงานทำ หรือหากมีงานทำก็รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จึงเดินทางมาทำงานที่ประเทศไทย แรงงานจำนวน 18 คน กล่าวถึงงานทำในเมืองไทยที่มีหลากหลาย งานทำได้ง่าย มีความสะดวกสบายในการเดินทาง มีแรงงานจำนวน 3 คน กล่าวว่าการใช้จ่ายเยอะกว่ากัมพูชา เนื่องจากต้องจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าทำบัตรต่างๆ ให้ถูกต้องตามกฎหมาย และแรงงานส่วนน้อยจำนวน 2 คน บอกว่ามีข้อจำกัดในการเดินทาง ห้ามออกนอกจังหวัดตราดเพราะจะผิดกฎหมาย ต้องอยู่ในบริเวณที่กฎหมายกำหนดให้แรงงานเท่านั้น ความแตกต่างในการทำงานของประเทศไทยและประเทศไทย แรงงานข้ามชาติ จำนวน 18 คน บอกว่าประเทศไทยกัมพูชาไม่มีโรงงาน ที่ประเทศไทยมีงานทำและรายได้ดีกว่า ค่าเงินไทยสูงกว่ากัมพูชา งานส่วนใหญ่ที่ประเทศไทยเกี่ยวกับการทำประมง มีแรงงาน จำนวน 5 คน ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันกัมพูชามีการก่อตั้งโรงงาน มีรายได้ดี หากเทียบกับตอนนี้คือ ประเทศไทยรายได้ดีกว่าและไม่ต้องเสียค่าทำบัตรแรงงานเพราะทำงานใช้เพียงบัตรประจำตัวประชาชนของตนเองเพียงอย่างเดียว ที่พักอาศัยของแรงงานในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นบ้านเช่า จำนวน 22 คน

คิดเป็นร้อยละ 96 และแรงงานส่วนน้อยมีที่พักอาศัยเป็นบ้านของตนเอง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ที่อยู่อาศัยของแรงงาน เช้าอยู่ที่ราคา 700 – 2,000 บาทต่อเดือน แรงงานส่วนใหญ่อยู่อาศัยเป็นบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ยกสูง ด้านล่างใต้ถุนบ้านเป็นน้ำ พื้นห้องเป็นปูนแต่ฝาบ้านใช้ไม้ มีความกว้าง 3-4 เมตร ความยาวประมาณ 10 เมตร และบางส่วนอยู่เป็นห้องแถว 1 ห้องนอน 1 ห้องน้ำ ส่วนรายที่สร้างบ้านขึ้นเองจะสร้างด้วยไม้เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย เช้าเพียงที่ในการปลูกบ้านเท่านั้น และแรงงานส่วนใหญ่จะอยู่กันเป็นกลุ่มมีบ้านเรือนติดกัน ด้านการคมนาคมติดต่อสื่อสาร แรงงานจำนวนทั้งหมดให้ข้อมูลถึงการเดินทางสะดวกสบาย มีรถโดยสารประจำทาง และรถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะ แรงงานจำนวน 20 คน ใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ด้านความปลอดภัยในการดำรงชีวิตในชุมชนของ แรงงานมีความปลอดภัยในการใช้ชีวิตที่ดี คนในชุมชนช่วยเหลือกันดี เข้ามาถูกต้องตามกฎหมายไม่กลัวตำรวจเหมือนในอดีตที่ไม่มีบัตรในการเข้ามาทำงานในประเทศไทย

ด้านเศรษฐกิจของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา แรงงานส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 74 และแรงงานส่วนน้อยมีรายได้ไม่เพียงพอ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26 อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่าง คือ การคัดปลา มีแรงงานส่วนน้อยที่ทำอาชีพเสริม คือ การนำปลาไปขายในแต่ละวันหลังเลิกจากการทำงานที่แปปลา จำนวน 2 คน และมีแรงงาน 1 คน รับจ้างแกะกุ้งเป็นรายวัน ได้ค่าจ้างเป็นชั่วโมงละ 40 บาท รายได้ต่อวันของแรงงาน พบว่า รายได้ของแรงงานส่วนใหญ่ได้วันละ 166 บาท ต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาแรงงานมีรายได้วันละ 200-250 บาท ต่อวันจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และส่วนน้อยแรงงานมีรายได้วันละ 310 บาท ต่อวัน จำนวน 6 คิดเป็นร้อยละ 26 ส่งเงินกลับบ้านของแรงงาน พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน เนื่องจากครอบครัวอยู่ที่ประเทศไทยทั้งหมด รองลงมาวิธีการส่งเงินกลับบ้านของแรงงาน โอนผ่านโทรศัพท์มือถือ และมีเพียง 1 คนที่ส่งเงินกลับบ้านด้วยตนเอง สาเหตุการส่งเงินกลับบ้านเนื่องจากมีครอบครัวที่อยู่ที่ประเทศกัมพูชา เช่น พ่อ แม่ หรือลูกที่กำลังศึกษาอยู่ที่ประเทศกัมพูชา หนี้สินของแรงงาน แรงงานส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 65 และแรงงานส่วนน้อยมีหนี้สินจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 35 คนในครอบครัวของแรงงาน มีหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระเรื่องค่าใช้จ่าย แรงงานส่วนใหญ่สามเฝ้าทำอาชีพออกเรือ แรงงานบางส่วนเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำงานเพียงคนเดียว มีบุตร และมีค่าใช้จ่ายมาก รายได้จึงไม่เพียงพอ ต้องเบิกเงินล่วงหน้าจากผู้ประกอบการ

การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวของแรงงานข้ามชาติ พบว่า แรงงานส่วนใหญ่มีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น เป็นการทำบุญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันเข้าพรรษา วันตักบาตรเทโว หรือเทศกาลต่างๆ เช่น วันตรุษจีน แรงงานจะหยุด

งานเพื่อไปทำบุญเป็นเวลา 3 วัน ได้แก่ วันจ่าย คือการเตรียมซื้อของเพื่อนำมาใช้ประกอบพิธี วันไหว้ คือวันที่เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษให้มีแต่สิ่งดีๆ โชคลาภเข้ามาสู่ตนเองและครอบครัว และวันเที่ยว คือวันที่แรงงานพาครอบครัวไปเที่ยวในสถานที่ต่างๆ หรือเป็นวันพักผ่อนสำหรับครอบครัว และมีแรงงานแรงงานส่วนน้อย จำนวน 5 คน ไม่เคยไปทำกิจกรรมในครอบครัว เนื่องจาก ไม่มีเวลาว่าง หรือว่างไม่ตรงกันส่วนใหญ่หากต้องการที่จะไปทำกิจกรรมต่างๆ ก็ไปคนเดียว ทั้งนี้การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของแรงงาน มีทั้งร่วมงานประเพณี และเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ได้แก่ การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเก็บขยะในชุมชน การปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน และการประชุมต่างๆ ของคนในชุมชน แรงงานเหล่านี้สามารถฟังและสื่อสารได้ แต่ไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้ กลุ่มแรงงานส่วนน้อยที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนเลย เพราะบ้านพักอยู่ไกลจากชุมชนและไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ชุมชนเดียวกันมีทั้งคนไทยและกัมพูชา ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับคนไทยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกันดี

ด้านวัฒนธรรมของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา การใช้ภาษาของแรงงานในการสื่อสาร พบว่า แรงงานจำนวน 19 คน ใช้สองภาษาในการสื่อสาร ได้แก่ ภาษาไทยและภาษากัมพูชา เพราะมีชุมชนคนไทยอาศัยอยู่ เวลาเดินทางไปซื้อของหรือขึ้นรถโดยสารใช้ภาษาไทย ส่วนภาษากัมพูชาใช้สื่อสารในครอบครัวและเพื่อน มีแรงงานส่วนน้อยจำนวน 4 คน ที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ การบริโภคอาหารของแรงงานข้ามชาติ พบว่า ส่วนใหญ่บริโภคได้ทั้งอาหารไทยและกัมพูชา มักซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารเอง การแต่งกายของแรงงานข้ามชาติจะแต่งตัวตามสบาย เช่น เสื้อยืด กางเกงขาสั้น หรือชุดทำงานที่แพปลา เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน แรงงานส่วนน้อยจำนวน 3 คน ชอบการแต่งกายด้วยชุดสุภาพมีวิธีการแต่งกายที่แตกต่างไปจากการทำงานที่แพปลา เมื่อไปทำบุญหรืองานมงคลต่างๆ จะแต่งกายด้วยชุดผ้าไหม เรียบร้อยสวยงาม อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อที่แรงงานได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ คือ การชุธดลในการรักษาโรค หรือเรียกว่า กัวซา เป็นการรักษาหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วย ซึ่งยังมีให้เห็นอยู่ในชุมชน

หน้าที่ในการดูแลครอบครัวของแรงงานสตรี แรงงานส่วนใหญ่ จำนวน 20 คน ทำหน้าที่ทำงานบ้านทุกอย่างในครอบครัว ทำกับข้าว หุงข้าว ซักผ้า ล้างจาน กวาดบ้าน ถูบ้าน ส่งบุตรและหลานไปโรงเรียน หลังจากทำงานบ้านเสร็จจะแต่งตัวไปทำงานตามหน้าที่ของตนเอง หลังจากเสร็จจากงานก็กลับมาทำงานบ้านอีกครั้งและแรงงานบางส่วนมีอาชีพเสริมหลังจากไปทำงานที่แพปลา จะเดินทางไปทำงานแกะกุ้งและขายปลา

สภาพการจ้างงานของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา

เหตุผลที่แรงงานสตรีทำงานในแฟปลา พบว่า แรงงานส่วนใหญ่จำนวน 20 คน กล่าวว่า เป็นงานที่หาทำได้ง่ายและอยู่ใกล้ชุมชน เดินทางมาทำงานสะดวกและแรงงานส่วนน้อย จำนวน 3 คน กล่าวว่า เป็นงานที่รายได้ดีเลี้ยงครอบครัวได้ แรงงานส่วนใหญ่รู้จักแฟปลาด้วยตนเอง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 43 เนื่องจากงานในพื้นที่ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทำงานประมง และมีสถานประกอบการเป็นจำนวนมาก รองลงมารู้จักโดยเพื่อนแนะนำ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และบางส่วนมีญาติทำงานที่แฟปลา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 22

นางสาว ข (นามสมมุติ) กล่าวว่า “เป็นงานที่หาทำงานง่าย ส่วนใหญ่มีแต่แรงงานกัมพูชา เวลาได้ไปทำงานก็เดินทางไปกับเพื่อนๆ ที่ทำงานที่เดียวกัน ได้พบเพื่อนๆ และเราเดินทางไปทำงานได้สะดวก นอกจากงานที่แฟปลาก็ไม่รู้จะไปทำงานอะไรเพราะคนส่วนใหญ่ ผู้หญิงเขาพากันคัดปลาเกือบหมด”

เอกสารที่ใช้ในการสมัครงานของแรงงานข้ามชาติ คือ บอเดอร์พาสรายเดือน เป็นหนังสือผ่านแดนพร้อมใบอนุญาตทำงานเป็นแรงงานประเภท ไป-กลับ ตามฤดูกาล โดยแรงงานต้องมีหนังสือผ่านแดน หรือ บอเดอร์พาสในการเข้าสมัครงาน ส่วนใหญ่แรงงานจะเดินทางมาทำงานเองเนื่องจากหากนำรถจักรยานหรือมอเตอร์ไซด์มาทำงาน ต้องเสียค่าจอดรถจักรยาน 5 บาท รถมอเตอร์ไซด์ 20 บาท แรงงานส่วนใหญ่จึงเดินทางมาทำงานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

ลักษณะการจ้างงานของแรงงาน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ทำงานแยกประเภทปลา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 83 และแรงงาน คัดไซซ์ปลา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17 การแยกประเภทปลา ปลาแต่ละชนิดแยกออกจากกันเป็นการจัดหมวดหมู่ของปลาแต่ละชนิดให้อยู่ในตะกร้าเดียวกัน การคัดไซซ์ปลา ขนาดของปลาจะมีความแตกต่างกัน เช่น ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ จี๋ และฝอย เป็นต้น ช่วงเวลาในการทำงานของแรงงานข้ามชาติ แรงงานส่วนใหญ่จำนวน 20 คน มีระยะเวลาในการทำงาน ประมาณ 10-13 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 6.00 น. และมีเวลาเลิกงานที่ไม่แน่นอน แล้วแต่เรือเข้าในแต่ละวัน หากมีเรือเข้าจำนวนมากนั้นหมายถึงมีจำนวนปลาที่แรงงานจะทำงานใช้เวลาเพิ่มมากขึ้น เวลาเลิกงานเร็วที่สุด คือ เวลา 15.00 น. เลิกงานช้าที่สุด อยู่ช่วงเวลา 21.00-24.00 น. และมีแรงงานส่วนน้อยจำนวน 3 คน มีระยะเวลาในการทำงาน 8-10 ชั่วโมง โดยเริ่มทำงานเวลา 6.00 น. และเลิกงานช้าที่สุดเวลา 18.00 น. เวลาพักของแรงงานข้ามชาติ ไม่มีเวลาพัก

ที่แน่นอน และไม่มีวันหยุดต่อสัปดาห์แรงงานส่วนใหญ่จำนวน 16 คน บอกว่ามีวันหยุดช่วงเวลาเรื้อจอด คือ “ช่วงเดือนหงาย” ไม่มีปลานายจ้างไม่ให้ไปทำงาน และมีแรงงานส่วนน้อยจำนวน 7 คน บอกว่าไม่มีวันหยุดทำงานทุกวัน นอกจากจะหยุดเองและโดนนายจ้างหักเงินเดือนเป็นรายวัน การลางานของแรงงานข้ามชาติ แรงงานส่วนใหญ่จำนวน 19 คน กล่าวว่าไม่สามารถลาได้ เนื่องจากหากไม่ได้ทำงานจะถูกนายจ้างหักเงินเดือนคิดเป็นรายวันวันละ 160-250 บาท และแรงงานส่วนน้อยจำนวน 4 คน บอกว่า ลาได้แต่ต้องแจ้งนายจ้างรับทราบ ค่าจ้างในการทำงานของแรงงาน แรงงานส่วนใหญ่จำนวน 15 คนได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน เดือนละ 5,000 บาท แล้วแต่ประเภทการทำงาน ส่วนใหญ่แรงงานทำงานแยกประเภทปลา มีแรงงานจำนวน 4 คน ได้ค่าจ้าง 9,000 บาท และสำหรับแรงงานที่คัดไซซ์ปลาได้ค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท มีจำนวน 4 คน ด้านสวัสดิการในการทำงานของแรงงานข้ามชาติ พบว่า มี หากมีเรือเข้าเยะจะมีการแจกปลาให้กับแรงงาน น้ำดื่มมีเป็นบางวัน แรงงาน จำนวน 3 คน กล่าวเพิ่มเติมว่านายจ้างมีการแจกของขวัญในเทศกาลต่างๆ เช่น ปีใหม่ มีการจับของขวัญให้กับแรงงาน เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการแพปลาทั้ง 2 แห่ง ส่วนใหญ่มีลักษณะการจ้างงานที่เหมือนกัน ได้แก่ วิธีการรับสมัครแรงงาน นายจ้างรับสมัครแรงงานจากการถือบัตรประเภทบอเดอร์พาส แรงงานหญิงจะทำหน้าที่คัดปลา แรงงานชายจะทำหน้าที่ ลาก แบก ขนปลา และออกเรือ ด้านเวลาพักแรงงานมีเวลาพักที่ไม่แน่นอน นายจ้างไม่ได้กำหนดเวลาพักให้ ขึ้นอยู่ที่แรงงานจะพัก เช่น พักกลางวัน แรงงานส่วนใหญ่จะพักรับประทานอาหารช่วงที่เรือยังไม่เข้า หรือช่วงที่ว่างจากการทำงาน หากแรงงานบางคนหิวข้าวก็สามารถออกมารับประทานอาหารได้ แรงงานมีวันหยุด 4-5 วัน ต่อเดือน คือช่วงเดือนหงาย คือ 13-15 ค่าเรื้อจอดและไม่มีปลาให้แรงงานทำ แรงงานสามารถลาได้ แต่ต้องแจ้งให้นายจ้างทราบทุกครั้ง หากแรงงานไม่แจ้งให้นายจ้างรับทราบจะถูกหักเงินเดือนเป็นรายวัน และหากทำงานล่วงเวลา แรงงานจะได้ค่าจ้าง ชั่วโมงละ 40 บาท ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบกิจการส่วนใหญ่เกี่ยวกับการออกกฎหมายของภาครัฐ ที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ทำให้การทำเอกสารค่าใช้จ่ายสูงขึ้น นายจ้างทำเรื่องขอแรงงานข้ามชาติถูกต้องตามกฎหมาย รวมถึงกฎหมายประมงสำหรับผู้ประกอบการกิจการแพปลาตามกฎหมายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ข้อดีในการจ้างแรงงานข้ามชาติ งานประเภทการทำประมงหรือการคัดปลา ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานข้ามชาติกัมพูชามาทำงานประเภทนี้ เนื่องจากเป็นงานที่ลำบากและสกปรกแรงงานไทยไม่มีคนทำ นายจ้างจึงต้องจ้างแรงงานข้ามชาติมาทำงาน ส่วนใหญ่แรงงานไทยจะเป็นเสมียนหรือไต่เรือทำหน้าที่ควบคุมคนงานแรงงานข้ามชาติ แรงงานข้ามชาติมีความอดทนสูง มีความขยัน และตรงเวลา แรงงานส่วนใหญ่ในภาคประมงจึงเป็นแรงงานข้ามชาติมากกว่าคนไทย

ความแตกต่างระหว่างการจ้างงานเพศหญิงและเพศชายของแรงงานข้ามชาติ แรงงานหญิง ส่วนใหญ่ทำหน้าที่คัดปลา แยกประเภทปลา เพราะเป็นงานที่ผู้หญิงควรทำ เป็นงานที่ไม่หนักมาก ไม่ต้องออกแรงเยอะเหมาะสำหรับแรงงานหญิงทำงานประเภทนี้ แรงงานชายส่วนใหญ่จะใช้แรงมากกว่าแรงงานหญิง เช่น ออกเรือ แบกชน ลากปลา เป็นต้น

ลักษณะการจ้างงานที่มีความแตกต่างกันระหว่างแพปลา A และแพปลา B ได้แก่

1. ชั่วโมงในการทำงาน ที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

แพปลา A มีชั่วโมงในการทำงาน 8-10 ชั่วโมง ทำงาน 06.00-16.00 น.

แพปลา B มีชั่วโมงในการทำงาน 10-13 ชั่วโมง ทำงาน 06.00-18.00 น.

ทั้งสองแพปลาใช้เวลาเลิกงานที่ไม่แน่นอน

2. ค่าจ้างในการทำงานของแรงงาน มีความแตกต่างกัน ดังนี้

แพปลา A ค่าจ้างวันละ 320 บาทต่อวัน/เดือนละ 9,600 บาท

แพปลา B ค่าจ้างวันละ 170-200 บาทต่อวัน/เดือนละ 5,000-6,000 บาท

3. วันเวลาในการจ่ายค่าจ้าง

แพปลา A จ่าย 2 ครั้ง/เดือน วันที่ 10 และ 21 ของทุกเดือน

แพปลา B จ่าย 3 ครั้ง/เดือน วันที่ 11 , 21 และ 1 ของทุกเดือน

(แรงงานสามารถเบิกค่าจ้างล่วงหน้าได้)

4. สวัสดิการในการทำงาน

แพปลา A มีปลาแจกทุกวันให้กับแรงงาน มีข้าวแจก ปีใหม่มีการจับของขวัญให้แรงงาน

แพปลา B มีปลาและน้ำดื่มแจก แต่ไม่ทุกวัน มีข้าวและน้ำให้แรงงานในกรณีวัน ที่ทำงานเลิกดึก

ปัญหาและความต้องการการจ้างงานของแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมง ต่อเนื่อง

ปัญหาในการทำงานของแรงงานข้ามชาติด้านสุขภาพ แรงงานส่วนใหญ่ มีปัญหา จากการทำงานมีอาการปวดหัว จากกลิ่นปลา และรองลงมาแรงงานมีอาการปวดหลังและ ชาจากการทำงาน และแรงงานส่วนน้อยมีอุบัติเหตุเล็กน้อยจากการทำงาน ได้แก่ การลื่น หรือหกล้ม แรงงานมีปัญหาด้านสุขภาพสาเหตุเกิดจากการนั่งและยืนทำงานเป็นเวลานาน ทำให้ปวดเข่า ปวดหลัง ปวดหัวเวียนศีรษะจากการทำงานและกลิ่นคาวปลา และเกิดผด ผื่นจากการแพ้เหงื่อ และน้ำทะเล และมีแรงงานจำนวน 6 คนบอกว่าไม่มีปัญหาในการทำงานเลย

เนื่องจาก มีเพื่อนร่วมงานดี ไม่มีปัญหาทะเลาะ ช่วยเหลือกัน ไม่มีปัญหาในการทำงาน
แรงงานมีสุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บป่วยในการทำงาน

ผลกระทบในการทำงานของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมง
ต่อเนื่องส่งผลเสียต่อสุขภาพ เรื่องของการกินไม่เป็นเวลา นอนไม่เป็นเวลา โดยเฉพาะคน
ที่ทำงานเล็กตึก ย่อมมีอาการเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย ทำให้ส่งผลต่อการทำงานโดยตรง คือ
การทำงานไม่เต็มที่ ทำงานได้น้อยกว่าปกติ หรือการทำงานช้าลง อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย
เพราะพื้นลื่นมากต้องระมัดระวังตนเองอยู่เสมอ

นางสาว ง (นามสมมุติ) กล่าวว่า “หลังจากการทำงานทุกวัน ต้องรีบ
กลับบ้านมาอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายตนเอง เพราะไปเลือกปลา
นอกจากจะควาปลาแล้ว น้ำเค็มทำให้คันมากและผื่นขึ้น ต้องรีบมาอาบน้ำ
น้ำ ทายาเอาไว้ และนอนพักผ่อนร่างกาย ต้องนอนเร็วเพราะทำงานเล็ก
ตึกและต้องตื่นเช้าไปทำงานต่อ”

และแรงงานส่วนน้อย มีผลกระทบในการทำงานด้านรายได้ เนื่องจากรายได้
หลักมาจากการทำงานที่แพปลาเพียงอย่างเดียว และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องดูแล
จำนวนมาก ทำให้รายได้ในบางครั้งไม่เพียงพอ เงินเดือนที่ได้จากการทำงานไม่คงที่เสมอไป
ขึ้นอยู่กับนายจ้างและช่วงเวลาในการทำงาน บางครั้งทำงานตึกได้ค่าจ้างเพิ่มเดือนละ 500
-1,000 บาท

แนวทางการแก้ไขปัญหาของแรงงานข้ามชาติ แรงงานที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ
กล่าวว่า ต้องดูแลตนเอง ใส่รองเท้าน้ำ เพื่อป้องกันน้ำกัดเท้า และใส่หมวกที่มีหน้ากากปิด
หน้าเพื่อป้องกันกลิ่นปลาและป้องกันน้ำเค็มจากปลาไม่ให้กระเด็นเข้าหน้า การสวมถุงมือ
ยางเพื่อป้องกันน้ำเค็มกัดมือและไม่ให้ปลาปักมือ ใส่เสื้อผ้าหลายชั้นเพื่อป้องกันน้ำเค็ม
กระเด็นเข้าสู่ร่างกายเพราะจะทำให้เกิดอาการ คันผื่นขึ้นและรู้สึกแสบ เป็นต้น

นางสาว จ (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ต้องรู้จักป้องกันตนเอง เตรียมยา
ดมใส่กระเป๋าทิ้งไว้ทำงานทุกวันเพราะจะปวดหัวเวลาทำงาน กลิ่นปลา
มันแรงจริงๆ นะ ยิ่งเรือลำไหนที่เข้าฝั่งช้า น้ำแข็งเกล็ดหมดทำให้ปลา
มีกลิ่นเหม็น”

และแรงงานที่มีปัญหาด้านรายได้ กล่าวว่า การทำงานที่แพปลา เงินเดือนน้อย
แต่ก็ต้องทำเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัวเพราะแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่มา
ทำงานประมงต่อเนื่อง นอกจากทำงานหลักที่แพปลาแล้ว ก็ต้องหารายได้เสริม เช่น ขาย
ผักขายปลา ทำปลาแดดเดียวเพื่อหารายได้เสริม และต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดเพื่อให้เงิน
พอใช้จ่ายในแต่ละเดือน

ความต้องการเกี่ยวกับการจ้างงานของแรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชาที่ทำงาน ประมงต่อเนื่อง มีความต้องการของแรงงานเรื่องของสภาพการจ้างงานและสวัสดิการในการทำงานที่แรงงานมีความต้องการให้นายจ้างมีให้กับลูกจ้าง เพื่อเป็นแรงกระตุ้นเกิดแรงผลักดันในการทำงานที่ดีขึ้น เมื่อแรงงานได้รับในสิ่งที่ต้องการ ทำให้ส่งผลดีต่อการทำงาน เช่น เกิดแรงจูงใจในการทำงาน และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับแรงงานข้ามชาติในการทำงานต่อไป มีความต้องการด้านที่อยู่อาศัยของแรงงาน ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย เป็นครอบครัว อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ต้องเช่าบ้านหรือเช่าเพียงพื้นที่ และสร้างบ้านขึ้นด้วยตนเอง เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย แรงงานส่วนใหญ่จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 57 มีความต้องการที่อยู่อาศัยมีความต้องการให้รัฐบาลและนายจ้างให้ที่อยู่อาศัยโดยไม่ต้องเช่า เป็นพื้นที่ของแรงงานโดยเฉพาะ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย และแรงงานจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 43 ไม่มีความต้องการที่อยู่อาศัย เนื่องจากสามารถ ดูแลตนเองได้ สามารถจ่ายค่าเช่าบ้านและพอใจที่อยู่ปัจจุบันของตนเอง

แรงงานข้ามชาติมีความต้องการด้านค่าจ้างค่าแรงที่เพิ่มขึ้นตามที่กฎหมาย แรงงานกำหนดให้จังหวัดตราด ทั้งแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติต้องได้รับค่าจ้างค่าแรงขั้นต่ำที่ถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากแรงงานข้ามชาติเหล่านี้เข้ามาทำงานถูกต้องตามกฎหมายและมีใบอนุญาตทำงานที่ถูกต้องจึงควรได้รับสิทธิในการได้รับค่าจ้างค่าแรงที่กฎหมายแรงงานกำหนด และแรงงานยังมีความต้องการวันหยุด วันลาในการทำงาน ตามที่กฎหมายแรงงานกำหนด ได้แก่ วันหยุดประจำปี วันหยุดประจำปี เป็นต้น นอกจากนี้ แรงงานส่วนใหญ่จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 74 มีความต้องการอุปกรณ์ในการทำงานที่ปลอดภัย เช่น ชุดในการทำงาน หมวก ถุงมือ เพื่อใช้ในการทำงานได้อย่างปลอดภัยป้องกัน น้ำและเชื้อโรคเพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของแรงงาน และแรงงานส่วนน้อยจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26 ไม่มีความต้องการที่เกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน

นางสาว ท (นามสมมุติ) กล่าวว่า “สิ่งที่ใช้เปลื้องในการทำงานคือ ถุงมือ ยาง เพราะใช้ไปอาทิตย์สองอาทิตย์ก็รื้อ ทำให้น้ำกัดมือ หรือปลาปักมือ บางคนใส่ถุงมือ 2 ชั้นเลยนะ ฉันทิ้งถุงมือ 3 คู่ต่อเดือนเลยนะ แล้ว ถุงมือคู่ละ 60 บาท ก็หมดไปเท่าไรแล้ว”

แรงงานจำนวนทั้งหมด ยังมีความต้องการให้น้ำดื่มบริการฟรีทุกวัน ต้องการ ห้องน้ำที่บริการฟรีในการทำงาน ต้องเสียค่าเช่าห้องน้ำวันละ 5 บาท ต่อคน

สรุปและอภิปรายผล

วิถีชีวิตและสภาพการจ้างงานของแรงงานสตรีข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานประมงต่อเนื่องในพื้นที่ท่าเทียบเรือ พบว่า งานส่วนใหญ่ทำงานเกี่ยวกับการทำประมงแรงงานอยู่ในชุมชนเดียวกันทั้งคนไทยและกัมพูชา ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับคนไทยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกันดี เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะร่วมกันทำกิจกรรมอยู่เสมอ หน้าที่ในการดูแลครอบครัวของแรงงานสตรี พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ทำงานบ้านทุกอย่างในครอบครัว ส่งบุตรและหลานไปโรงเรียน และไปทำงานตามหน้าที่ของตนเอง คือการทำงานในแฟปลา แรงงานส่วนใหญ่รู้จักแฟปลาด้วยตนเอง บางส่วนมีญาติและเพื่อนๆ ที่ทำงานที่แฟปลา โดยนายจ้างจะใช้บอเดอร์พาสรายเดือน ในการรับสมัครแรงงานเข้าทำงาน ลักษณะการจ้างงานสตรี คือ การแยกประเภทปลา และคัดไซส์ปลา การทำงานไม่มีเวลาพักที่แน่นอน และไม่มีวันหยุดต่อสัปดาห์ มีวันหยุดช่วงเวลาเรือจอดคือช่วงเดือนหงาย หากแรงงานไม่ไปทำงานตามปกติจะถูกหักค่าจ้างเป็นรายวัน แรงงานส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการทำงาน ประมาณ 10-13 ชั่วโมง มีเวลาเลิกงานที่ไม่แน่นอน ค่าจ้างในการทำงานของแรงงานข้ามชาติ ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือนเดือนละ 5,000-9,000 บาท ขึ้นอยู่กับลักษณะการทำงาน ปัญหาและความต้องการการจ้างงานของแรงงาน การทำงานของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ยังมีปัญหาการได้ค่าจ้างค่าแรงต่ำกว่ากฎหมายกำหนด และสภาพการจ้างงานที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่รัฐบาลกำหนด ในอุตสาหกรรมภาคประมงต่อเนื่อง แรงงานยังคงทำงานในระยะเวลายาวนานต่อวัน และสภาพการทำงานมีความเสี่ยงในด้านสุขภาพ ดังงานวิจัยของ (ศรีธัญญา ศิริวงศ์ถวัลย์, 2556) ศึกษาเรื่องก้าวข้ามความเหลื่อมล้ำ: แนวทางการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา พบว่า แรงงานข้ามชาติกัมพูชามักมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ดีนักเนื่องจากเป็นงานที่มีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานกว่า 10 ชั่วโมง มีสภาพการทำงานที่จะต้องทำงานในเวลากลางคืน แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้นก็ไม่มีทางเลือกมากนัก ส่วนค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ ทั้งนี้ในงานวิจัยสะท้อนบทบาทหน้าที่ผู้หญิงที่สำคัญที่ไม่เพียงแต่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาทำงานนอกบ้าน แต่แรงงานเหล่านี้ ยังคงบทบาทหน้าที่ในการดูแลครอบครัว ทำงานบ้าน ทำกับข้าว หุงข้าว ซักผ้า ล้างจาน กวาดบ้าน ถูบ้าน ส่งบุตรและหลานไปโรงเรียน รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัว ซึ่งแตกต่างจากมิติการทำงานของสตรีในครัวเรือนในอดีตที่เป็นเพียงการทำงานภายในบ้านเท่านั้น สภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงทำงานผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แรงงานชายส่วนใหญ่ ทำอาชีพออกเรือ และรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นลักษณะงานที่แตกต่างจากผู้หญิง ดังงานของ (เรวดี ศรีนวล, 2551) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ทำให้การจ้างงานของแรงงานหญิงชาย

แตกต่างกัน: กรณีศึกษาพนักงานธุรกิจบริหารการจัดการอาคาร มีข้อค้นพบว่าการทำงานในมิติขายหญิงนั้นแตกต่างกัน มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน ซึ่งมีสาเหตุของความแตกต่างจากปัจจัย 2 ด้าน คือ ตัวพนักงานและผู้จ้างงาน ในขณะที่มีมิติการทำงานประการหนึ่งที่น่าสนใจเรื่องแรงงานข้ามชาติ คือ ข้อจำกัดของการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล รวมถึงการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องในการทำงาน ปัญหาในการเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล เนื่องจากบัตรประกันสุขภาพหมดอายุ แรงงานไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้จึงไม่ทราบว่าตนเองต้องไปต่ออายุบัตรประกันสุขภาพจึงทำให้แรงงานขาดสิทธิในการรักษาพยาบาล แรงงานบางส่วนยังมีปัญหาเรื่องสภาพการทำงาน เช่น ค่าจ้างต่ำกว่ากฎหมายกำหนด ไม่มีวันหยุดประจำสัปดาห์ ไม่มีน้ำดื่มสะอาดให้แรงงาน จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิแรงงาน คือ สิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานต้องได้รับเมื่อทำงาน กล่าวคือ ทำงานที่ปลอดภัย มีน้ำดื่มสะอาด ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองดูแลโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานไทย และเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ต้องให้การดูแลปฏิบัติตามกฎหมายทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ เช่น การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน การทำบัตรประกันสุขภาพ
2. นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาลควรมีการสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อเป็นช่องทางการดูแลหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความคุ้มครองแก่แรงงานข้ามชาติ มีการทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ในการให้ความช่วยเหลือแรงงาน
3. ข้อเสนอแนะการทบทวนในครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมสิทธิการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้ นายจ้าง แรงงาน และองค์กรภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดูแลคุณภาพชีวิตแรงงานอย่างมีมาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

- เรวดี ศรีนวล. (2551). การศึกษาปัจจัยที่ทำให้การจ้างงานของแรงงานหญิงชายแตกต่างกัน: กรณีศึกษาพนักงานธุรกิจบริหารการจัดการอาคาร. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2541). ระบบการเมืองการปกครอง. โครงการประเมินสถานภาพไทยศึกษา. เอกสารประกอบการประชุมเสนอผลการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 1: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2562). สถิติแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนมีนาคม 2562. [ออนไลน์]. ได้จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/c7b1b53b920c50c82f9d875212e5dceb.pdf [สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562].
- ศรัญญา ศิริวงศ์ถวัลย์. (2556). ก้าวข้ามความเหลื่อมล้ำ: แนวทางการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา. วารสารวิจัยสังคม, 36(1), 84.
- ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย. (2551). สิทธิแรงงาน. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.ias.chula.ac.th/ias/th/Asian-Research-Center-For-Migration.php>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562].

การสัมภาษณ์

- ง (นามสมมุติ). (2 กุมภาพันธ์ 2562). สัมภาษณ์. แรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชา. ทำเทียบเรือในจังหวัดตราด.
- จ (นามสมมุติ). (6 กุมภาพันธ์ 2562). สัมภาษณ์. แรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชา. ทำเทียบเรือในจังหวัดตราด.
- ช (นามสมมุติ). (6 กุมภาพันธ์ 2562). สัมภาษณ์. แรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชา. ทำเทียบเรือในจังหวัดตราด.
- ท (นามสมมุติ). (11 กุมภาพันธ์ 2562). สัมภาษณ์. แรงงานสตรีสัญชาติกัมพูชา. ทำเทียบเรือในจังหวัดตราด.
-